

APHASIA, APRAXIA, AGNOSIA

Bereczki Dániel
SE Neurológiai Klinika
BUDAPEST

A végrehajtó izmok megtartott innervációja és az érzékszervek ép funkciói mellett szerzett működészavarok

- Károsodhat a beszéd (aphasia), az írás (agraphia), az olvasás (alexia), a számolás (acalculia)
- Károsodhat a cselekvések végrehajtása (apraxia)
- Károsodhat a felismerés (agnosia)

NEUROPSZICHOLOGIAI ZAVAROK

A NYELVI
FUNKCIÓK
ZAVARAI

APHASIA

ALEXIA

AGRAPHIA

A CSELEKVÉSEK
VÉGREHAJTÁSÁNAK
ZAVARAI

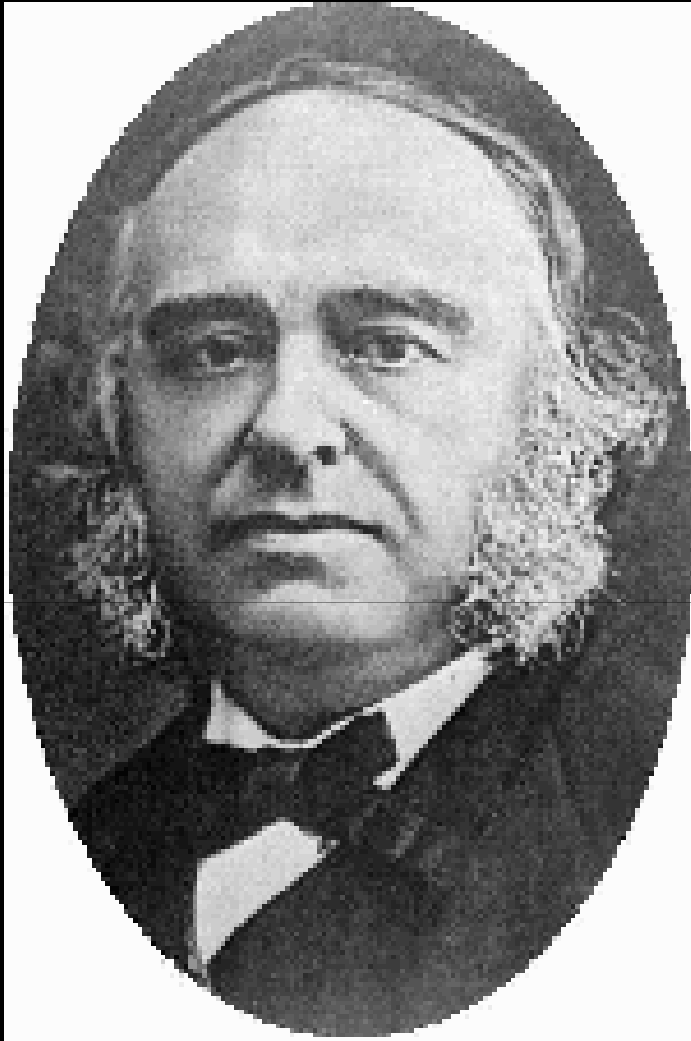
APRAXIA

A FELISMERÉS
ZAVARAI

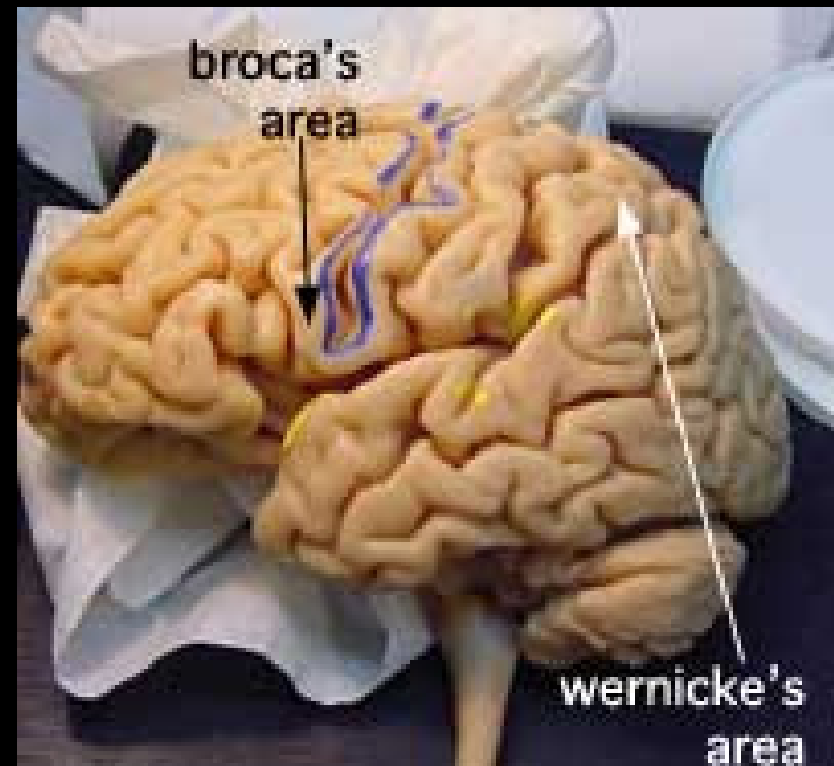
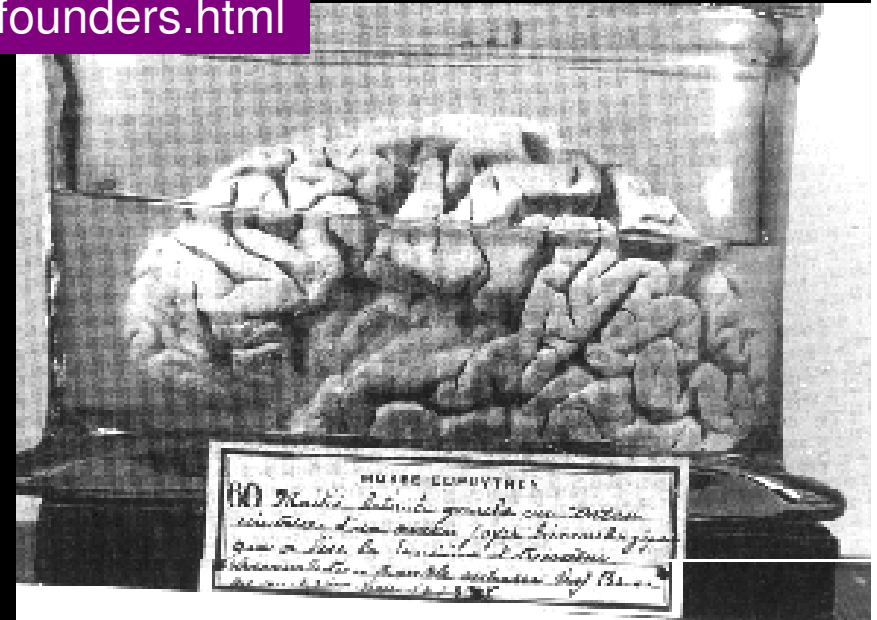
AGNOSIA

BESZÉDZAVAROK

- Phonatio (hangképzés) zavarai: aphonia
- A hangok beszéd irányba történő modulálásának zavarai az articulatio zavarai: dysarthria, anarthria
- A beszéd prozodia (ritmus, dallam, intonáció, tempó, hangszín, hangerő) zavarai
- A beszéd kifejezés és megértés szerzett zavarai: aphasiák

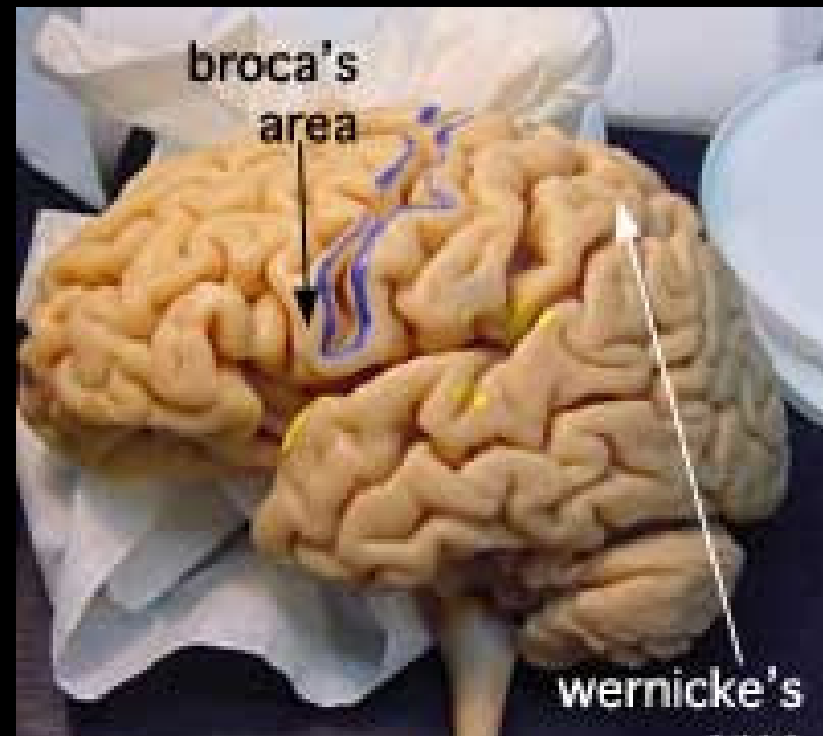
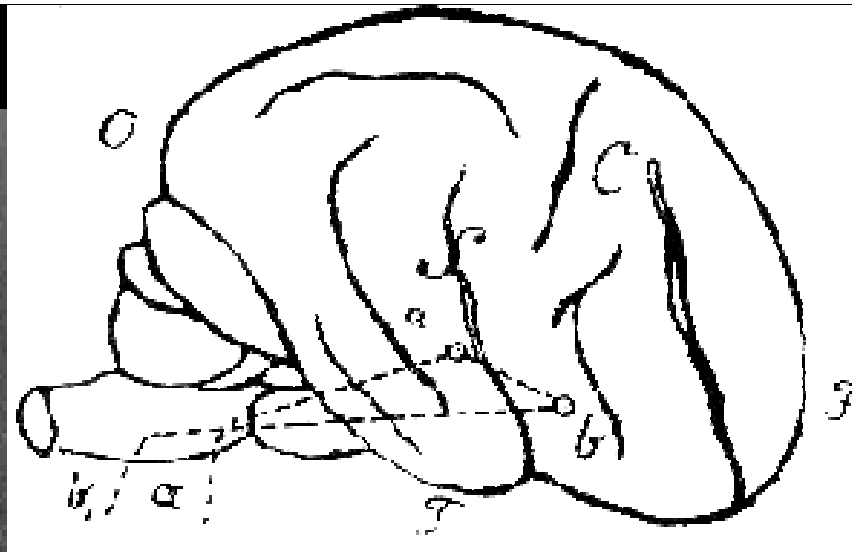

BROCA

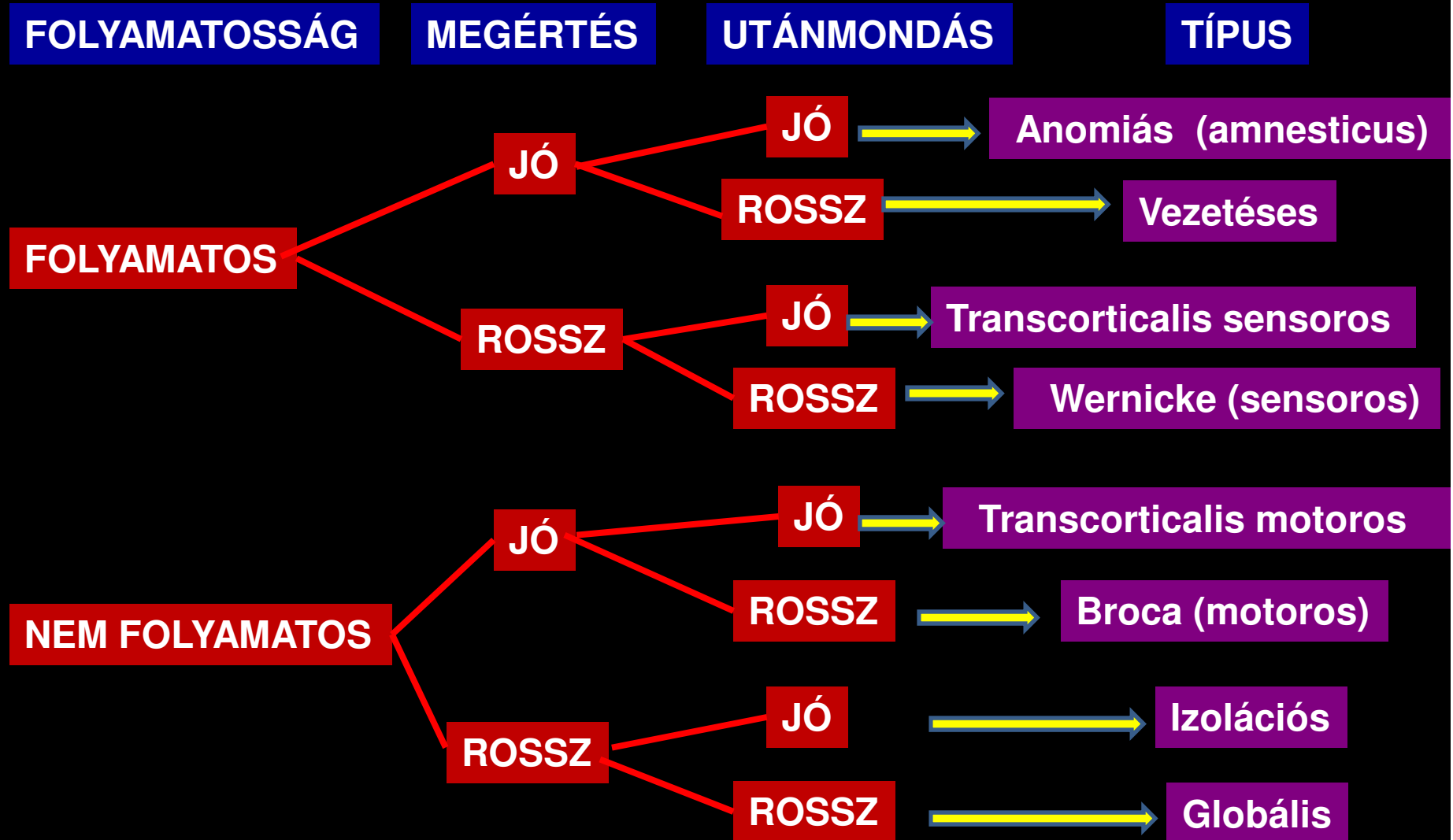

WERNICKE

APHASIÁK

Anomiás (amnesztikus) aphasia

- Folyékony beszéd
- Jó megértés
- Jó utánmondás
- Szótalálási nehézség

Anomiás (amnesticus) aphasia

- Folyékony beszéd
- Jó megértés
- Jó utánmondás
- Szótalálási nehézség

Orvos: „Mit csinált ma reggel?”

Beteg: „Felkeltem, reggeliztem, majd elmentem a piacra bevásárolni”

O: „Ismételje utánam, amit mondok... Rádió”

B: „Rádió.”

O: „Mi van a kezében?”

B: „Öööö..hmmmm...kinyitjuk vele az ajtót.”

O: „Rádió?”

B: „Nem, nem rádió,nyitó”

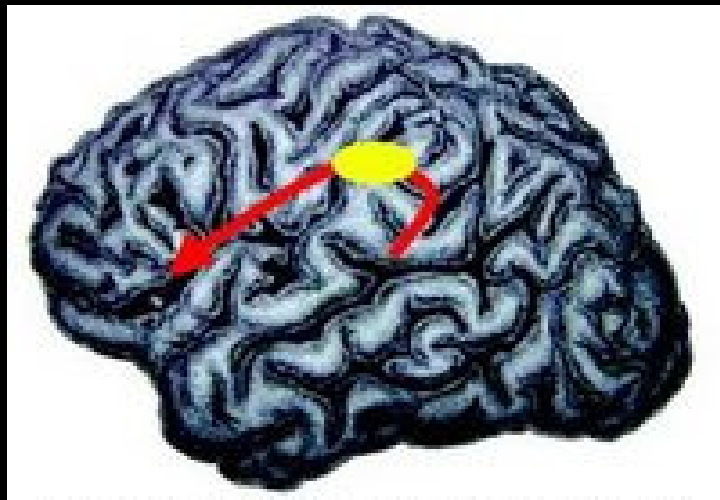
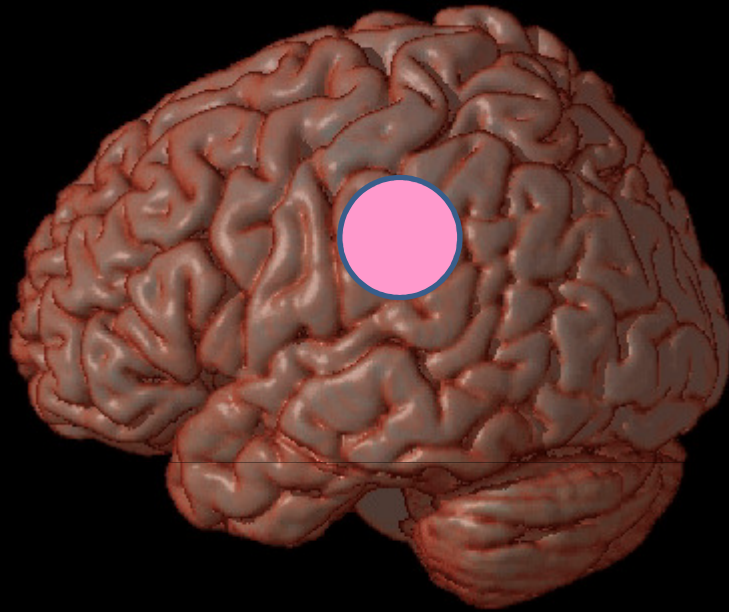
O: „Lázmérő?”

B: „Nem, nem lázmérő. Amivel kinyitjuk az ajtót”

O: „Kulcs?”

B: „Igen, igen... Kulcs...kulcs”

Vezetékes aphasia

- Folyékony beszéd
- Jó megértés
- Nehezített utánmondás
- Nyelvtani hibák
- Paraphasiák
- Jó felidézés
- Jó hangos olvasás
- Bal alsó parietalis lebeny – fasciculus arcuatus

Vezetéses aphasia

- Folyékony beszéd
- Jó megértés
- Nehezített utánmondás

O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „Felkeltem, reggeliztem, majd elmentem a piacra bevásárolni”

O: „Ismételje utánam, amit mondok..... KULCS”

B: „mmmmmm.”

O: „Ismételje utánam, amit mondok..... KULCS”

B: „mmmmmm... Kalács”

Transcorticalis sensoros aphasia

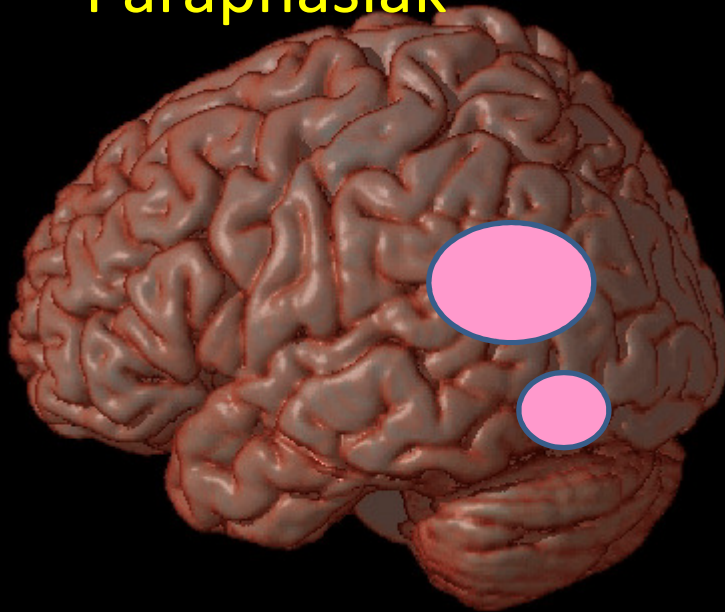

- Folyékonyan beszél
- Rossz megértés
- Jó utánmondás
- Echolalia
- Paraphasiák
- Gyakori a jobb oldali homonym látótérzavar
- Paresis és érzészavar általában nincs

Verbalis paraphasia: nem megfelelő szavak a mondatban (pl. macska helyett kutya)
Literalis paraphasia: nem megfelelő betűk egy szóban (pl. macska helyett macsta)

Transcorticalis sensoros aphasia

- Folyékonyan beszél
- Rossz megértés
- Jó utánmondás
- Echolalia
- Paraphasiák

Orvos: „Mi van a kezemben?”

Beteg: „Felkeltő reggelizve
piacé elmentem torá
bevásároltak”

O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „Csinált reggel, reggel.”

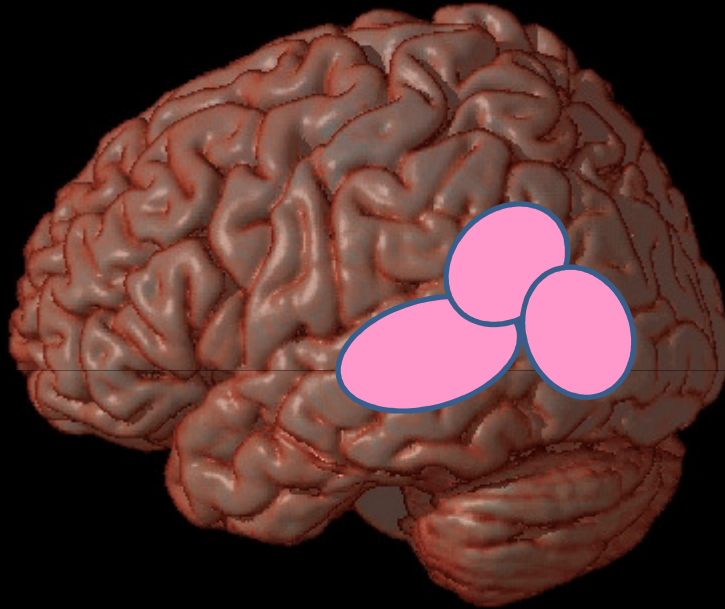
O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „Csinált reggel, reggel.”

O: „Mondja utánam: KULCS”

B: „ KULCS”.

Wernicke (sensoros) aphasia

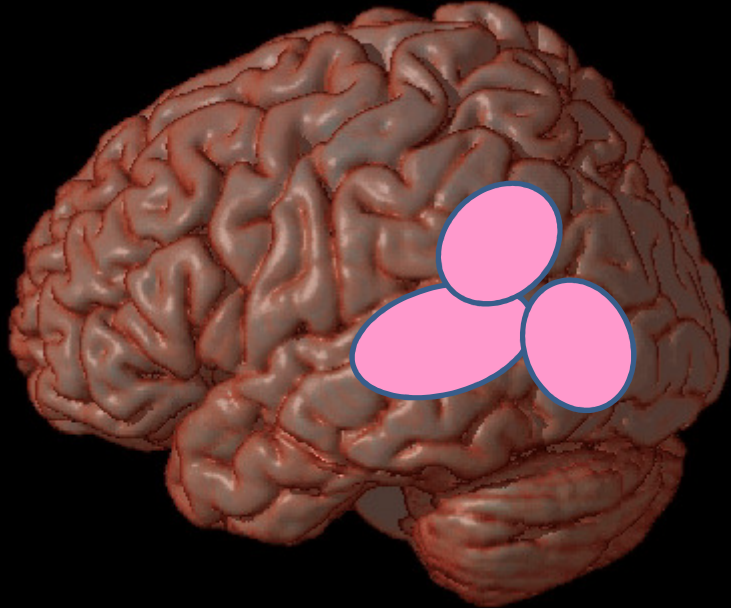

- Folyékony beszéd
- „Szósaláta” (értelmetlen mondatok, szavak)
- Károsodott beszédmegértés
- Verbalis (szemantikus) és literalis (phonemiás) paraphasia
- Károsodott utánmondás

Verbalis paraphasia: nem megfelelő szavak a mondatban (pl. macska helyett kutya)
Literalis paraphasia: nem megfelelő betűk egy szóban (pl. macska helyett macsta)

Wernicke (sensoros) aphasia

- Folyékony beszéd
- „Szósaláta” (értelmetlen mondatok, szavak)
- Károsodott beszédmegértés
- Paraphasia
- Károsodott utánmondás

Orvos: „Mi van a kezemben?”

Beteg: „Felkeltem, reggelőztik majd elmereltem titána bevásárba esőre”

O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „Hová kezegye regbe?”

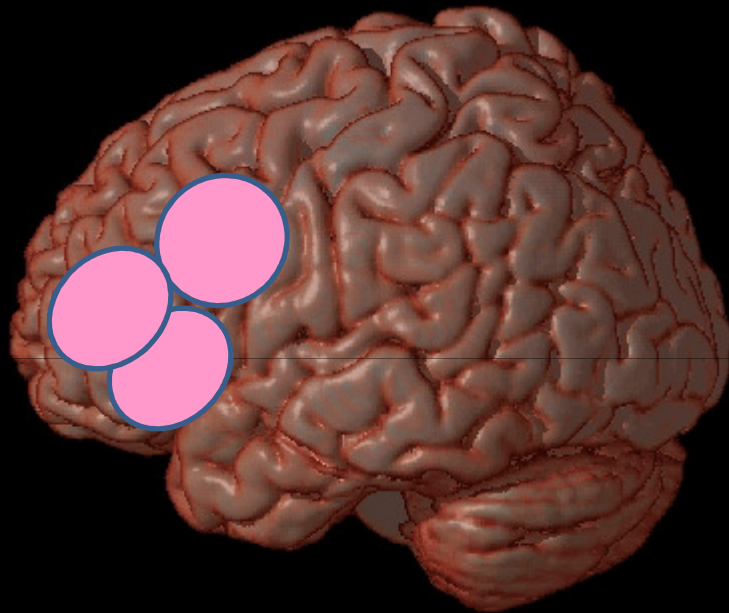
O: „Vegye fel az asztralról a könyvet, forduljon meg és tegye az ágyra”

B: „Egyem a banánt?”

O: „Mondja utánam: KULCS”

B: „Orta től vizes lesz ha már elindul elő”.

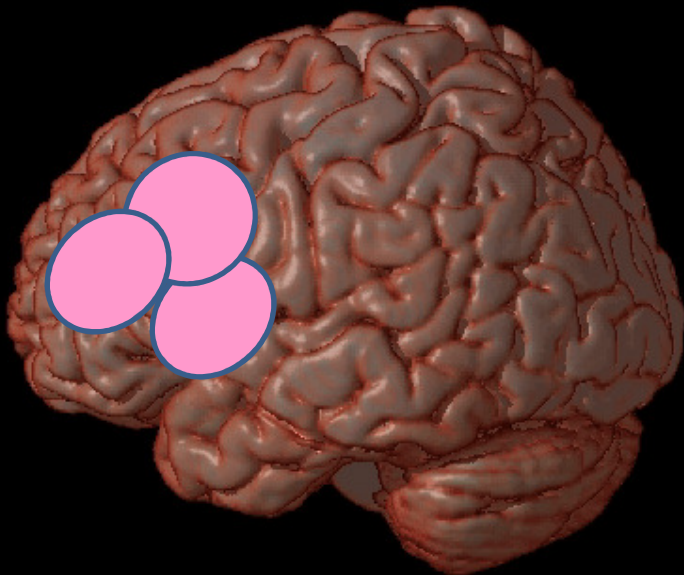
Transcorticalis motoros aphasia

- Akadozó, nem folyamatos beszéd
- Jó megértés
- Jó utánmondás
- Késleltetett beszéd
- Rövid mondatok
- Verbalis paraphasia
- Echolalia

Transcorticalis motoros aphasia

- Akadozó beszéd
- Jó megértés
- Jó utánmondás
- Késleltetett beszéd
- Rövid mondatok
- Verbalis paraphasia
- Echolalia

O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „mmmm..... Felkeltem
..... reggel, reggel..... Piacra.”

O: „Vegye fel az asztról a
könyvet, forduljon meg és tegye
az ágyra”

B: *a beteg végrehajta*

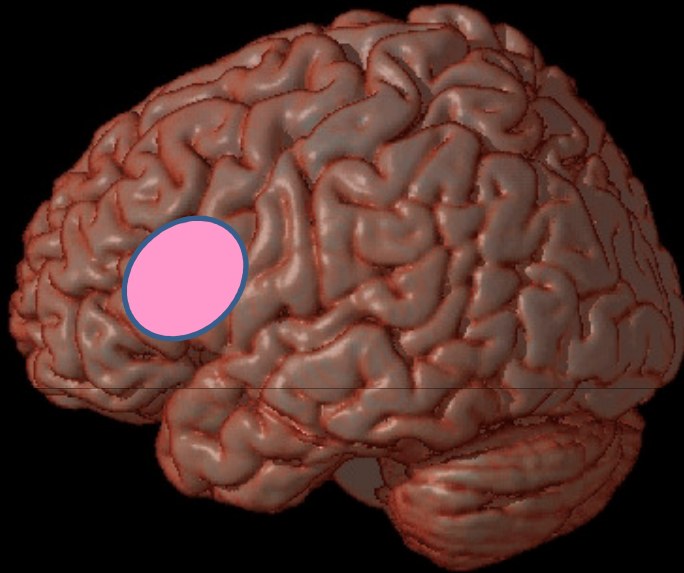
O: „Sokat dolgozott ma, hogy érzi
magát?”

B: „mmmm.....ööööö... Fárad”

O: „Ismételje utánam, amit
mondok..... KULCS”

B: „mmm.....Kulcs.”

Broca (motoros) aphasia

- Akadozó beszéd
- Erőltetett beszédkezdés
- Jó beszédmegértés
- Károsodott utánmondás
- Nehezített tárgymegnevezés
- Verbalis és literalis paraphasia

Broca (motoros) aphasia

- Akadozó beszéd
- Erőltetett beszédkezdés
- Jó beszédmegértés
- Károsodott utánmondás
- Nehezített tárgymegnevezés
- Verbalis és literalis paraphasia

O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „Felka.....felke... Felkelt.....
reggel, reggel..... Piacra.”

O: „Vegye fel az asztról a könyvet,
forduljon meg és tegye az ágyra”

B: *a beteg végrehajta*

O: „Ismételje utánam, amit
mondok..... KULCS”

B: „Kela.... kala.”

O: „Mi van a kezemben?”

B: „Kel.. Kal.... Nyit...”

Izolációs (kevert transcorticalis) aphasia

- Akadozó beszéd
- Rossz megértés
- Jó utánmondás
- Töltelékszavak
- Echolalia

Izolációs (kevert transcorticalis) aphasia

- Akadozó beszéd
- Rossz megértés
- Jó utánmondás
- Töltelékszavak
- Echolalia

Orvos: „Mi van a kezemben?”

Beteg: „.....Tudod,izé, majd elmerel.....tána ..bevásár”

O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „....Reggel...reggel....Akkor hát..... reggel?”

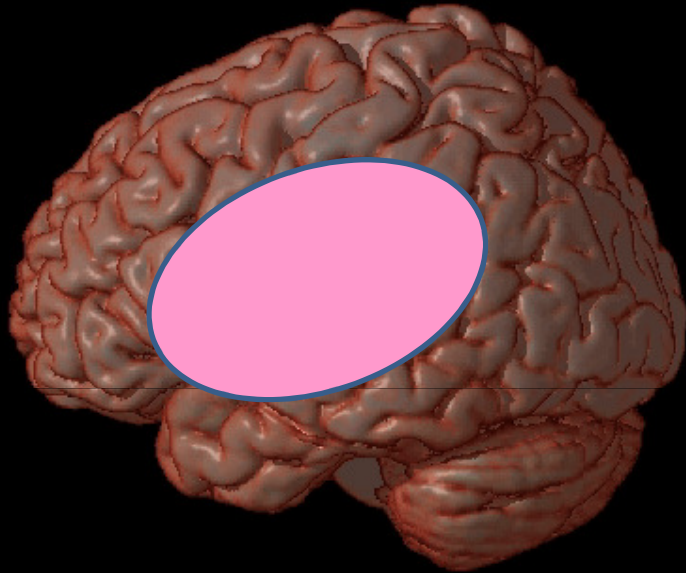
O: „Vegye fel az asztról a könyvet, forduljon meg és tegye az ágyra”

B: „Reggel....izé...reggel.”

O: „Mondja utánam: KULCS”

B: „Kulcs”.

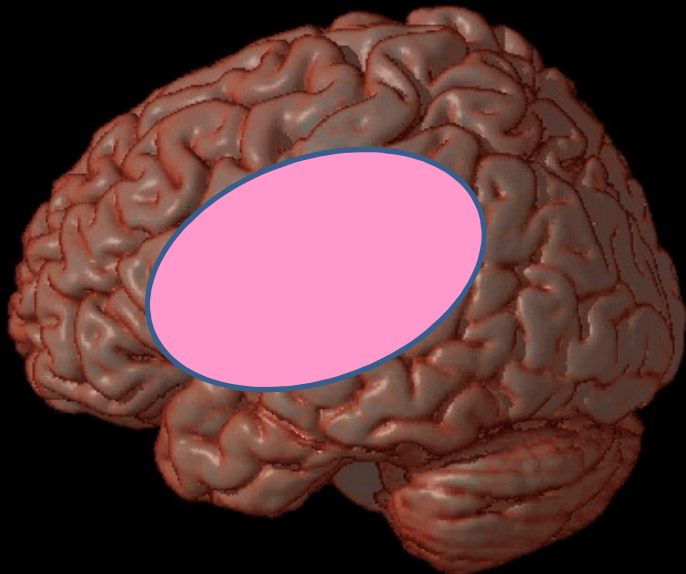
Globális aphasia

- Akadozó, nehezített beszéd
- Károsodott megértés
- Károsodott utánmondás
- A Broca és a Wernicke terület egyaránt károsodott

Globális aphasia

- Akadozó, nehezített beszéd
- Károsodott megértés
- Károsodott utánmondás
- A Broca és a Wernicke terület egyaránt károsodott

Orvos: „Mi van a kezemben?”

Beteg: „.....mmm, majd
elmer.....tána ..”

O: „Mit csinált ma reggel?”

B: „mmmm...aaaaaaaaaaaa...
hát.....”

O: „Vegye fel az asztról a
könyvet, forduljon meg és
tegye az ágyra”

B: „ode.”

O: „Mondja utánam: KULCS”

B: „te.....mm...öööööö”.

SUBCORTICALIS APHASIÁK

- Laesio helye:
 - Thalamus
 - Törzsdúcok
 - Fehérállomány

Törzsdúci aphasiák

- Bal putamen:
 - Globalis
 - Wernicke
- Bal putamen elülső része + caudatum + capsula interna elülső része:
 - kissé akadozó beszéd, kissé gátolt utánmondás, enyhe megértészavar

Aphasiák thalamus laesióban

- Bal posterior laesio: nincs beszédzavar
- Bal paramedian: figyelem és memóriazavar, ha van beszédzavar, akkor **amneszticus** jellegű
- Bilateralis paramedian: kifejezettebb kognitív károsodás, főleg figyelemzavar miatt, nincs aphasia
- Az elülső (ventralis anterior, dorsolateralis, ventrolateralis és elülső dorsomedialis vagy az elülső medialis intralaminaris) regio károsodása **kevert transcorticalis, vagy szenzoros transcorticalis** jellegű aphiát okozhat

APHASIÁK TÍPUSAI – MIRE EMLÉKEZZÜNK AZ ÁLTALÁNOS ORVOSI GYAKORLATBAN?

- **Motoros** (Broca) aphasia: a beszéd kifejezés nehezített, a beteget zavarja. A megértés jó.
- **Sensoros** (Wernicke) aphasia: a beszéd megértés nehezített, folyamatosan beszél, szósaláta
- **Vezetékes** aphasia: az utánmondás nem sikerül
- **Amnesticus** aphasia: a betegnek tárgymegnevezési nehézsége van, de a felajánlott helyes megoldást jól kiválasztja
- **Totalis** aphasia: teljesen kiesett beszédmegértés és kifejezés

APHASIÁK DIFFERENCIÁLIS DIAGNÓZISA

- Aphasiák
- Dysphonia
- Dysarthria
- Cerebellaris beszéd
- Psychogén beszédzavarok (pl. dadogás)
- Veleszületett állapotok (pl. surdomutismus)
- Akinetikus mutismus

CORTICALIS FUNKCIÓZAVAROK

- A beszéd kifejezés és megértés zavarai (aphasiák)
- Az írás, olvasás, számolás zavarai (agraphia, alexia, acalculia)
- A felismerés zavarai (agnosiák)
- A cselekvések szervezésének zavarai (apraxiák)

APRAXIA

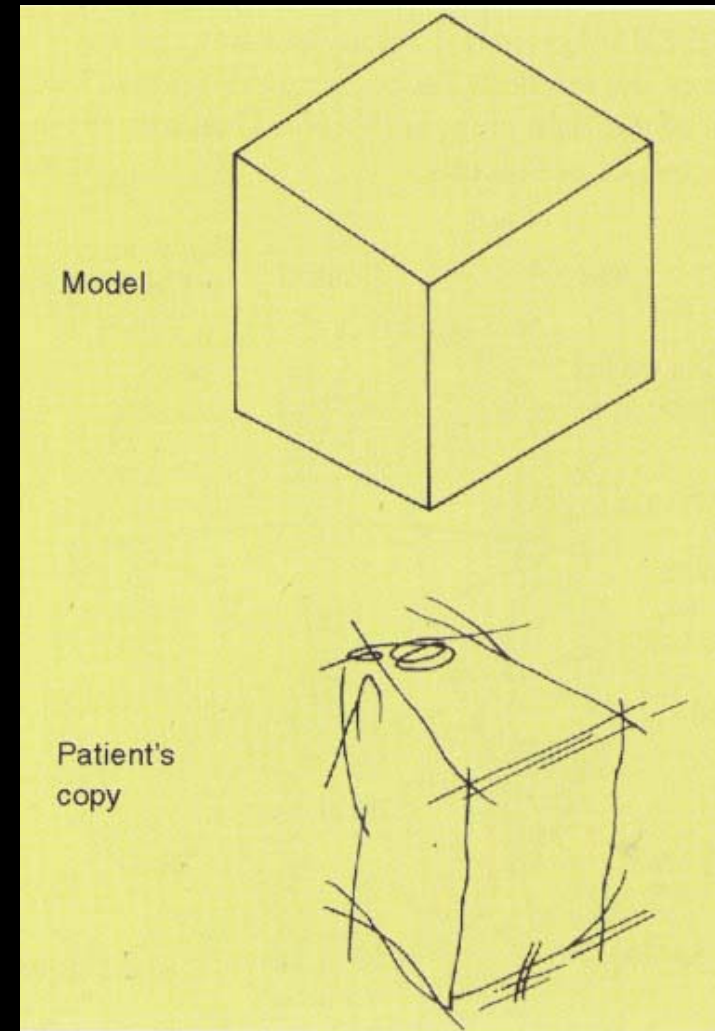
- Az apraxia a tanult cselekvések megfelelő végrehajtásának képtelensége (Heilman, Rothi, and Kertesz, 1983, p. 381).
- A károsodás helyei:
 - corpus callosum,
 - frontalis lebeny
 - parietalis lebeny.

Az apraxia fő típusai

- Ideomotoros (ideokinetikus) apraxia (nem tudja imitálni, hogy kell fésülni, búcsút inteni)
 - Végtag apraxia (ha valamelyik végtagot érinti)
 - Oro-bucco-facialis (parancsra nem fütyül, nem köhög)
- Ideatoros apraxia (megérti az utasítást, a lépéssor elemeit egyenként végrehajtja, de az összetett lépéssort nem)
- Végtag-kinetikus apraxia a végtagok finom mozgásainak végrehajtási zavara.
- Konstruktív (optikai) apraxia – a geometriai minták másolásának, a cselekvések térbeli elrendezésének zavara.

Konstruktív apraxia

- Leginkább jobb parietalis laesio okozza
- A tárgyhasználat és az imitált használat jó
- Az elsődleges probléma a geometriai kapcsolatok észlelése és leképzése

AGNOSIA

- Agnosia a felismerés zavara ép elsődleges érzékszervi működés mellett
 - Visualis agnosia
 - Amusia
 - Prosopagnosia
 - Astereognosis
 - Achromatognosis
 - Ujj-agnosia
 - Autotopagnosia
 - Óraidő agnosia
 - Anosognosia
 - Egyéb neglect syndromák

Bálint syndroma

- Simultanagnosia (egyszerre csak egy dolgot lát)
- Opticus ataxia (fixálási képtelenség)
- Opticus apraxia (rossz irányba nyúl tárgyak után)

ÖSSZEFOGLALÁS – 1.

- A végrehajtó izmok megtartott innervációja és az érzékszervek ép funkciói mellett szerzett működészavarok
 - aphasiák
 - apraxiák
 - agnosiák
- A tüneteket corticalis és subcorticalis laesiok is okozhatják
- Leggyakoribb okok:
 - Trauma
 - Cerebrovascularis betegség

ÖSSZEFOGLALÁS – APHASIÁK

- **Motoros** (Broca) aphasia: a beszéd kifejezés nehezített, a megértés jó.
- **Sensoros** (Wernicke) aphasia: a beszéd megértés nehezített, szósaláta
- **Vezetéses** aphasia: az utánmondás nem sikerül
- **Amnesticus** aphasia: tárgymegnevezési nehézség
- **Totalis** aphasia: teljesen kiesett beszédmegértés és kifejezés

ÖSSZEFOGLALÁS – APRAXIÁK

- **Ideomotoros** (ideokinetikus): nem tudja imitálni a cselekvést
- **Ideatoros**: összetett cselekvéssort nem tud végrehajtani
- **Végtag-kinetikus**: a végtagok finom mozgásainak végrehajtási zavara.
- **Konstruktív** apraxia – a geometriai minták másolásának, a cselekvések térbeli elrendezésének zavara.

ÖSSZEFOGLALÁS – AGNOSIÁK

- A felismerés zavara ép elsődleges érzékszervi működés mellett
 - visualis (pl. a tárgyak, az arc- vagy a színelismerés zavara)
 - acusticus (pl. amusia)
 - tactilis (pl. astereognosis)
 - autotopagnosia
 - neglect syndromák